

B839
A2
v.3

LIBER QUINTUS.

PSYCHOLOGIA.

SUPERIORUM PERMISSU

PROOEMIUM.

Praesuppositis illis omnibus quae libris superioribus de corporeo mundo, deque vita organica disputavimus, per pauca jam praemonenda in hujus libri quinti limine manent. Quid enim generica vitae notio importet, quomodo vita tum vegetativa tum sensitiva in homine sese habeant atque exerceantur, nota nunc retinentur; et de tertio vitae gradu, intellectivo nimirum, superest inquisitio instituenda.

1º *Finis* hujus libri est scientiae de hominis vita intellectiva varias quaestiones dilucidare, quae non paucis difficultatibus, iisque non parum in varias partes distractis ac disputatis, ansam praebeant

2º *Objectum* hujus libri est vita intellectiva, non quidem qualiscumque, puta spirituum purorum, angelorum bonorum vel malorum, vel entium intellectualium qualia praeter species nunc creatas, creare forsitan Deus posset; sed vita intellectiva humani generis quale nunc in nostro mundo creatum videmus.

3º *Medium* in hoc libro, sicut in cosmologia et organologia erit, ut factis experientiae comprobatis ac perpensis, ab effectibus ad causas, ab obviis phaenomenis ad facultates, a facultatibus ad principium hujusque naturam concludamus.

4º *Comparatio* hujus Metaphysicae partis ad alias partes aliasque scientias:

LIB. V.

FONDO EXTERIOR
VALVERDE Y TELLEZ

009660

in his omnibus res a nobis ipsis distinctas consideramus, nunc vero ad nostram ipsam intimam essentiam nostrasque etiam maxime reconditas operationes contemplandas atque dijudicandas convertimur: gratissimum quidem et utilissimum, non tamen facillimum studium.

5° *Divisio* hujus libri secundum indicatam superius methodum erit:

Sectio I. De actibus et facultatibus intellectualibus.

Sectio II. De principio vitae intellectivae.

Quibus *appendicis* instar nonnulla subiectentur particularia de naturalibus animae humanae defectionibus.

SECTIO I.

DE ACTIBUS ET FACULTATIBUS INTELLECTUALIBUS.

Omnis istae facultates, prout in ipso tractationis decursu amplius patebit, apte ad duas revocari possunt. Unde duo de illis capita sectionem istam dividant:

Caput I. De intellectu seu cognitione intellectuali.

Caput II. De voluntate seu appetitu intellectuali.

CAPUT I.

DE INTELLECTU.

De priore illa facultate ita disputandum est, ut ejus existentia stabilita, objecto proprio determinato, actus etiam varii tum primarii tum secundarii analyticè perpendantur, ac tandem ortam ex ipsa hac analysi difficultatem de prima origine idearum pro viribus solvere nitamur. Quamobrem erunt:

Quaestio 1. De existentia intellectus.

Quaestio 2. De objecto intellectus.

Quaestio 3. De actibus intellectus primariis.

Quaestio 4. De ejusdem actibus secundariis.

Quaestio 5. De origine idearum.

QUAESTIO 1.

De existentia intellectus.

Propositio 1.

Praeter sentiendi facultatem, est in homine superior quaedam cognoscendi facultas, quae intellectus dicitur.

Stat. quaest. 1) Omnes quascumque cognitiones in homine habitas, ad solas sensitivas facultates esse reducendas dicunt *materialistæ*, qui praeter

materiam nihil existere putant, et *sensistæ*, qui praeter materiam sensum quidem et sensibilem animam sed nihil aliud admittunt (Locke, Condillac).

2) *Lockii doctrina*: a) anima ex se est *tabula rasa*; sed experientia accende: *ideas simplices* passive accipit e sensatione; dein ex his *ideas complexas* efficit active; — b) *ideas simplices* per sensus et per reflexionem recipit; scilicet *per sensus* *ideas qualitatum corporearum*; *per reflexionem* *ideas operationum animae*; *per utrumque simul* *ideas voluptatis, existentiae, unitatis, etc*; — c) *ideas complexas* facit *per synthesim* seu conjunctionem plurium simplicium; *ideas relationum* *per juxtapositionem* et comparationem plurium; *ideas generales* *per analysisim* seu separationem plurium quae sunt reipsa unitae, quarum alteram neglit, alteram retinet communem pluribus.

3) *Doctrina Condillac*: a) omnis animae operatio est vel pura sensatio, vel sensatio varie modificate; — b) ergo: *attentio* est sensatio exclusiva; *comparatio* est duplex attentio; *judicium* est perceptio identitatis vel discrepantiae inter duas sensations; *reflexio* est congeries sensationum; *imaginatio* est reflexio diversas sensations in unum objectum colligens; *ratiocinium* est eductio unius judicij impliciti ex alio illud continente. Harum autem facultatum complexus est intellectus.

Prob. Homo in cognitionibus suis: 1) objecta attingit quae sensibilia nullo modo sunt; — 2) ipsa objecta sensibilia modo attingit non sensibili; — 3) objecta etiam sensibilia ea attingit quae sensui non apparuerunt; — 4) de objectis sensuum attingit correctionem faciendam ut judicium verum sit; — a. haec omnia per sensitivam facultatem nullam attingere potest; e.

Ad maj. 1) Talia sunt: possibilitas, impossibilitas; necessitas, contingencia; negationes, privationes; simplicitas; aeternitas; honestas, turpitudo; jus, officium; libertas, obligatio, licentia; spiritus, Deus et divina quaeque; relationes; certitudo, probabilitas, suspicio, dubium; etc.

Ad 2) Tales modi sunt: abstractio ab omni singularitate (universale directum et reflexum); ab omni existentia actuali (essentialia metaphysicae et physicae); ab omni conditione existentiae (a tempore et spatio, a subiecto inhaesione); etc.

Ad 3) Talia sunt: alia multa individua huic singulari cognito similia vel dissimilia; effectus futuri, sive necessarii sive contingentes, ex causa cognita; causa ex effectu; significatum e signo arbitrario; etc.

Ad 4) Ita illusionem sensuum corrigit quoties subjectiva organi inordinatio adest; vel quoties medii dispositio vel distantia influit; v. c. si baculus aquae immersus appareat fractus, si turris alba quadrata longinqua videtur nigra rotunda; si aegroto mel sapit quasi amarum.

Prob. min. (*per nullam sensitivam*). Omnis explicatio harum cognitionum per facultatem sensitivam esset: 1) aut Lockiana: experientia haberi primas notiones sensibiles, quae jam per compositionem, comparationem, abstractionem, in eisdem facultatibus sensibilibus ortum dent novis cognitionibus iis superioribus; — aut 2) Condillaciana: experientia haberi primas notiones